

Sommarlektyr

Enligt statistiska uppgifter i dagspressen är juli allttjämt finländarnas och svenskarnas överlägset mest populära semestermånad. Central- och sydeuropéerna får fira sin fritid hur de vill – på våra breddgrader tycker man att det är tryggast att ta ut sin ledighet veckorna närmast efter midsommar. Årsrytmen är visserligen inte så djupt rotad som många tenderar att tro, utan är en av välfärdssamhällets många men tämligen nyligen mognade frukter.

Massflykten ”ut till landet, ut till fåglarne” uppstod först efter att flertalet av befolkningen hade fått rätt till lagstadgade årliga ferier, vilket skedde i början av 1960-talet då Finland i rekordfart omvandlades från ett övervägande agrarsamhälle till en modern industristat. I likhet med många andra rekreationer uppstod sedvänjan först inom adeln, som redan i sekel hade flyttat ut till sina gods och herresäten när sommaren nalkades. På 1800-talet spred sig ”beteendet” till borgerskapet, i vars regi ett antal av adelns semesterritualer förenklades för mer folkligt bruk.

Det är inte en slump att denna kulturella förskjutning blev ett kärt ämne för tidens främsta konstnärer och författare. Den nordiska bildkonstens guldålder kring sekelskiftet 1900 var i mycket en reflektion av borgerskapets vurm för ”den naturliga” landsbygden. Och inom skönlitteraturen blev det populärt att gäckas med kälkborgarnas försök att fira semester på rätt sätt. Många tänker osökt på August Strindbergs *Hemsöborna* (1887). Men jag föredrar nog Joel Lehtonens roman *Kerran kesällä* (1917), i vilken borgerskapets sommarliv i en finsk insjöstad med omnejd avtecknas både karikerande och känslösamt.

Huvudpersonen är en misslyckad konstnär som återvänt till sin hemtrakt för att begå självmord. I praktiken handlar romanen dock om hans brokiga vänkrets av magistrar, handlanden, affärsmän och mer eller mindre intagande fruntimmer, som alla förefaller att vara på drift från en kultur till en annan. I vissa fall urartar alltsammans i veritabla kulturkrockar, som när den maniskt energiske hembygdsfantasten, stipendiat Väinö Bongman åker ut på jakt efter näverkultur med en ständigt strejkande aktersnurra och blandar Sörkkaslang med Kalevalamått!

Enligt vissa uppgifter var Bongmans alter ego den mångsidigt begåvade arkitekten Yrjö Blomstedt (1871–1912), som under sin tid som seminarielärover i Jyväskylä blev initiativtagare till förbluffande många kultursatsningar och -traditioner i staden. Lehtonens karikatyr av honom är i många avseenden orättvis, men skall inte heller uppfattas som ett porträtt enbart av Blomstedt utan av alla oss otåliga semesterfirare, som med vett och vilja vill tillbaka till naturen.

Faktum är att jag inte har någonting emot att känna mig som Väinö Bongman när jag står på vår brygga och blickar ut över Vanajavesi. Det kvittar om den disiga sommarmorgonen fyller mig med välbehag enbart på grund av att jag lärt mig att den skall göra det. För vad är livet annat än en kedja av subjektiva upplevelser?

Dessutom innehåller Lehtonens skildring av den finska småstadsidyllen mycket som fortfarande känns uppfriskande och intagande. Hans fiktiva stad var en kombination av Nyslott och Jyväskylä, men jag själv ser framför mig Tammerfors när jag än en gång läser om dessa ångbåtar, trävillor och syrenbuskar!